

Potvrzení nebo změna rozhodnutí soudu prvního stupně

Předpoklady pro potvrzení ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně nejsou dány mimo jiné tehdy, jestliže právní posouzení věci soudem prvního stupně je nesprávné a její správné právní posouzení vyžaduje další skutková zjištění, která odvolací soud sám nemůže učinit. Tak je tomu nejen v případě, kdy je zapotřebí rozsáhlejšího doplnění dokazování, které nelze provést bez průtahů (§ 213 odst. 2 o.s.ř.), ale i tehdy, jestliže se má doplnění dokazování týkat podstatných skutečností (výsledkem doplnění dokazování by měla být zásadní skutková zjištění, která rozhodujícím způsobem ovlivní právní posouzení věci).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2089/2003, ze dne 3.6.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A) R. d. G. a B) M. B., proti žalované obchodní společnosti L. M., s.r.o., zastoupené advokátem, o ochranu osobnosti, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 32 C 13/2002, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2003, č.j. 1 Co 109/2003-99, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2003, č.j. 1 Co 109/2003-99, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 20. ledna 2003, č.j. 32 C 13/2002-70 zamítl žalobu, aby žalovaná obchodní společnost byla uznána povinnou zaplatit každému ze žalobců částku 500.000,- Kč z titulu náhrady nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku (dále jen "o.z."). Rozhodl též o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně v tomto velmi pečlivě a podrobně zdůvodněném rozhodnutí dospěl k zásadnímu závěru, že došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobců ve smyslu ustanovení § 11 a § 13 o.z., kterého se měla proti jejich soukromí, cti a lidské důstojnosti dopustit žalovaná obchodní společnost tím, že zřídila internetovou doménu „k.cz“ a zde (ve vztahu k žalobcům) uveřejnila (a po dobu od 15. února 2002 do nejméně 9. května 2002 uveřejňovala) urážlivý text v německém jazyce s připojenou lascivní karikaturou. Takto zjištěný skutkový stav však podle soudu prvního stupně nebyl dostatečný a úplný pro rozhodnutí o požadovaném nároku. Soud zde připomněl, že v těch případech, kdy je žalováno o přiznání relativněho zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z., jsou okolnosti zásahu, okolnosti vzniku újmy i okolnosti případných příčinných souvislostí podstatné pro posouzení výše přiznání takového zadostiučinění, takže žaloba je povinna se s těmito otázkami vypořádat, a to jak po stránce tvrzení, tak po stránce důkazní. Soud prvního stupně zde sice vyslovil názor, že s ohledem na neobyčejnou vulgárnost a urážlivost zmíněného zásahu lze žalobě přisvědčit v tom, že je zde důvod pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o.z., soudu však scházely podklady ke stanovení vlastní výše takového zadostiučinění. Přitom tvrzení a důkazy o rozsahu újmy a dalších okolnostech zásahu byly důkazní povinností žaloby. Protože takto nebylo o těchto skutečnostech nic tvrzeno a (příslušné) důkazy nebyly (žalobci) navrženy, žalobci v této otázce neunesli důkazní břemeno, takže soud žalobu zamítl jako celek. Soud prvního stupně sám připomněl, že právě s ohledem na tento důvod zamítnutí žaloby nebylo provedeno důkazní řízení o některých okolnostech případu - např. o tvrzení žalovaného, že předmětný text se neobjevil na jeho internetových stránkách jeho přičiněním, ale v důsledku "hackerského" průniku na stránky cizí osobou.

O odvolání obou žalobců proti tomuto rozsudku rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 17. června 2003, č.j. 1 Co 109/2003-99, kterým rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ve věci samé změnil tak, že žalované uložil zaplatit každému z žalobců částku 200.000,- Kč, zatímco ve zbývající zamítavé části tento rozsudek potvrdil. Rozhodl pak o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Odvolací soud se především v zásadě ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, i se závěrem soudu prvního stupně, že s ohledem na mimořádnou vulgárnost posuzovaného textu i připojené ilustrace a způsobu jejich šíření, jsou splněny předpoklady pro přisouzení náhrady nemajetkové újmy v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o. z. Vyslovil však současně nesouhlas, pokud soud prvního stupně dospěl k závěru, že určení výše této náhrady je nemožné pro nedostatek tvrzení o dopadech újmy a důkazech o ní. S přihlédnutím k ustanovení § 13 odst. 3 o.z. je třeba podle názoru odvolacího soudu dovést objektivní způsobilost neoprávněného zásahu závažným způsobem porušit, popřípadě ohrozit práva chráněná ustanovením § 11 násl. o.z. Užití prostředku šíření prostřednictvím internetu, který je určen k celosvětové komunikaci, je z objektivního pohledu míra ohrožení soukromí, cti a důstojnosti žalobců značná a nepochybně vyšší, než pokud by k šíření došlo jiným, lokálně omezeným informačním prostředkem. Rovněž okolnosti, za nichž k porušení práva žalobců došlo (mimořádná vulgárnost textu ve spojení s pornografickým obrázkem), jsou objektivně způsobilé závažnou újmu na právech žalobců způsobit, protože újmu na cti, důstojnosti a soukromí by objektivně nesla jako závažnou v případě daného zásahu každá fyzická osoba. Současně i s ohledem k době, po kterou byla předmětná stránka na doměně žalované umístěna, pokládal odvolací soud za odpovídající náhradu nemajetkové újmy v penězích právě v částce 200.000,- pro každého z žalobců. Potud proto rozsudek soudu prvního stupně změnil a v části zamítavého výroku ve věci samé potvrdil.

Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 18. července 2003, přičemž zástupci žalovaného byl doručen téhož dne.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná obchodní společnost dne 8. září 2003 včasné dovolání. Dovolatelka vytýká, že je řízení postiženo vadami, které měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ občanského soudního řádu, dále jen o.s.ř.) a napadené rozhodnutí současně vychází z nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.). Přípustnost tohoto dovolání odvozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Současně zmiňuje, že skutkové závěry odvolacího soudu nemají oporu v provedeném dokazování (§ 241a odst. 3 o.s.ř.).

Dovolání především mimo jiné vytýká, že odvolací soud přiznal žalobcům náhradu nemajetkové újmy, přesto, že újmu, která jim údajně vznikla, žalobci netvrdili a nepředložili jediný důkaz o její velikosti, ač ustanovení § 13 odst. 3 o.z. stanoví pro určení výše peněžitého zadostiučinění konkrétní kritéria. Nestačí proto zjištění pouhé možnosti snížení vážnosti či důstojnosti. V posuzovaném případě pak přitom důkazní břemeno spočívalo na žalobcích, kteří je neunesli. Soud prvního stupně proto žalobu správně zamítl. O rozporu rozhodnutí odvolacího soudu s hmotným právem svědčí i zcela neodůvodněný závěr o tom, pokud pokládá za odpovídající náhradu částku 200.000,- Kč pro každého žalobce s tím, že tato je způsobilá újmu zmírnit, ač újma nebyla vůbec prokázána.

Dovolatelka proto žádá, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

K uvedenému dovolání se žalobci nevyjádřili.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalované bylo podáno oprávněnou osobou, řádně zastoupenou advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř., stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o.s.ř. Dovolání vychází z dovolacích důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 písm.a) a b) a odst. 3 o.s.ř.

Pokud se týče otázky přípustnosti podaného dovolání vychází (fakticky též s přihlédnutím k ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) o.s.ř.) z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu nelze považovat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Z ustanovení § 242 odst. o.s.ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti odvolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Podle ustanovení § 242 odst. 3 věta druhá o.s.ř. je však dovolací soud povinen přihlídnout též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. (tyto vady se však ze spisu nepodávají), a současně i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, pokud nebyly v dovolání výslovně uplatněny. Právě pak především takováto jiná vada řízení v posuzované věci rozhodnutí odvolacího soudu poznamenala.

Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně. Odvolací soud může opakovat dokazování nebo je i doplnit, nejde-li o rozsáhlejší doplnění a lze-li je provést bez průtahů. Dokazování doplní buď sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně, anebo soudu dožádaného (§ 213 odst. 1 a 2 o.s.ř.).

V případech, kdy je přezkoumávané rozhodnutí soudu prvního stupně věcně správné, odvolací soud je potvrdí (§ 219 o.s.ř.). Odvolací soud změni rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže tento soud rozhodl nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav věci, nebo jestliže po doplnění dokazování (§ 213 odst. 2 o.s.ř.) je skutkový stav zjištěn tak, že je možno ve věci spolehlivě rozhodnout (§ 220 o.s.ř.). Nejsou-li podmínky ani pro potvrzení, ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně, odvolací soud je zruší (§ 221 odst. 1, věta první o.s.ř.); učiní tak zejména v případech uvedených v ustanovení § 221 odst. 1 písm. a) až d) o.s.ř. a pravidelně vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 221 odst. 2 o.s.ř.).

Zásada úplné apelace, kterou je ovládáno občanské soudní řízení, akcentuje potvrzující a měnící rozhodnutí odvolacího soudu. Tam, kde však ani po doplnění důkazního řízení odvolacím soudem nejsou podmínky pro potvrzení či změnu napadeného rozhodnutí, má své místo kasační rozhodnutí odvolacího soudu.

Předpoklady pro potvrzení ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně nejsou dány mimo jiné tehdy, jestliže právní posouzení věci soudem prvního stupně je nesprávné a její správné právní posouzení vyžaduje další skutková zjištění, která odvolací soud sám nemůže učinit. Tak je tomu nejen v případě, kdy je zapotřebí rozsáhlejšího doplnění dokazování, které nelze provést bez průtahů (§ 213 odst. 2 o.s.ř.), ale i tehdy, jestliže se má doplnění dokazování týkat podstatných skutečností (výsledkem doplnění dokazování by měla být zásadní skutková zjištění, která rozhodujícím způsobem ovlivní právní posouzení věci).

Není-li odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, není současně přípustné, aby, pokud by se chtěl odchýlit od hodnocení důkazů soudem prvního stupně - tyto důkazy hodnotil jinak, aniž by je sám opakoval. Nedodrží-li takový postup, je řízení stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. června 2000, sp.zn. 26 Cdo 1330/98, resp. jeho rozsudek ze dne 17. dubna 2003, sp.zn. 33 Odo 999/2002 apod.). Současně ani případný nedostatek právně významných (pro správné rozhodnutí) skutkových zjištění nemůže odvolací soud nahradit vlastním doplněním dokazování podle § 213 odst. 2 o.s.ř., ale ani tím, že tato skutková zjištění převezme z rozhodnutí soudu prvního stupně, který je učinil přesto, že vzhledem k právnímu názoru, který zaujal, na nich své rozhodnutí nezaložil, když z hlediska jeho právního posouzení nebyla tato skutková zjištění významná a významnými se stala až z pohledu právního názoru odvolacího soudu. Takovýmto postupem - pokud vyústí ve změnu rozhodnutí soudu prvního stupně - totiž odvolací soud poruší zásadu dvouinstančnosti občanského soudního řízení, neboť účastníkům řízení odepře možnost přezkumu správnosti nových, popřípadě - z pohledu soudu prvního stupně - dosud bezvýznamných skutkových zjištění. Rozhodnutí odvolacího soudu je tak ve svých důsledcích rozhodnutím vydaným v jediném stupni. Přitom nedodržení zásady dvouinstančnosti představuje porušení zásady obsažené v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (obdobně srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1901/98, uveřejněné ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 30, ročník 2000, sešit 5, rozsudek téhož soudu ze dne 30. prosince 2003, č.j. 30 Cdo 1198/2001 apod.).

Je-li proto ke správnému rozhodnutí věci zapotřebí podstatných skutkových zjištění, která neučinil soud prvního stupně, popřípadě, která sice tento soud učinil, ale vzhledem k odlišnému právnímu názoru, na nich své rozhodnutí nezaložil, nejsou dány podmínky ani pro potvrzení, ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně.

V těchto případech je na odvolacím soudu napadené rozhodnutí zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V posuzovaném případě soud prvního stupně ve věci sice dospěl k závěru, že popsáním jednáním došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobců. Současně se však podrobně zabýval otázkou, zda procesní situace dané věci umožňuje a odůvodňuje odpovědně posoudit žalobci uplatněný nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích, kdy takto dospěl k negativnímu závěru. Z tohoto důvodu proto předmětnou žalobu zamítl, aniž by posuzoval v jaké výši je daný nárok případně opodstatněn.

Naproti tomu odvolací soud v rámci změny rozsudku soudu prvního stupně sám určil výši náhrady nemajetkové újmy v penězích ve prospěch každého z žalobců. Jestliže však takto sám posoudil tuto otázku, když dospěl k závěru, že každému z žalobců náleží náhrada nemajetkové újmy v penězích ve výši 200.000,- Kč, a tu každému z nich svým rozhodnutím přisoudil, vzal tak v úvahu skutečnosti, ze kterých soud prvního stupně při svém rozhodování nevycházel (a ani je nepodrobil důkaznímu ověření). Je proto třeba v této souvislosti uzavřít, že pokud tedy odvolací soud v tomto případě rozhodnutí soudu prvního stupně změnil a žalobcům přiznal náhradu nemajetkové újmy v penězích, jejíž výši sám určil, odepřel tak především účastníkům možnost nechat správnost tohoto závěru přezkoumat odvolacím soudem na základě odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Tím odvolací soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Odvolací soud proto ve smyslu ustanovení §

242 odst. 3 věta druhá o.s.ř. k této vadě odvolacího řízení přihlédl především.

Nadto je nutno současně poukázat i na to, že se soud druhého stupně ve svém rozhodnutí, pokud sám zvažoval výši přisuzované náhrady nemajetkové újmy v penězích (§ 13 odst. 2 a 3 o.z.), zaměřil pouze na několik převážně obecných soudů, aniž by současně odkázal na to, čím jsou tyto jeho závěry skutkově podloženy. Jde např. o konstatování nutnosti zhodnotit fakt znevážení pověsti v prostředí určeném k celosvětové komunikaci. Skutečností ovšem zůstává, že v průběhu řízení nebyla nikterak objektivizována např. otázka možné "návštěvnosti" internetových stránek "kadran.cz", když (jak již zmínil soud prvního stupně) scházela tvrzení i důkazy o charakteru těchto stránek apod. Vrchní soud v Praze pak již bez další precizace úvahy jen deklaroval, že za odpovídající náhradu nemajetkové újmy v penězích považuje částku 200.000,- Kč pro každého žalobce, která je způsobilá předmětnou újmu zmírnit.

Dovolací soud připomíná, že takovéto závěry soudu druhého stupně není možno vzít za důkazně podložené, a to již právě proto, že samotné dedukce odvolacího soudu se v tomto smyslu více či méně pohybují toliko v obecné poloze. Je jistě skutečností, že vážnost, resp. důstojnost fyzické osoby tak, jak jí má na mysli ustanovení § 13 odst. 2 o.z., je nepochybně chráněna i před případnými útoky obscénního charakteru šířenými prostřednictvím internetu. Avšak i seznání naplnění předpokladů pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích, totiž, že se jedná v konkrétním případě nejevící postačujícím morální zadoostičinění, jednak, že neoprávněným zásahem došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře, musí být výsledkem odpovídajícího dokazování. To však v průběhu řízení v zásadě provedeno nebylo. Nadto nelze přehlédnout ani skutečnost, že podle ustanovení § 13 odst. 3 o.z. je povinností soudu určit výši náhrady nemajetkové újmy v penězích nejen s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy, ale soud musí současně uvážit i okolnosti, za nichž k porušení práva došlo. Toto poslední kritérium je stanoveno natolik obecně, aby umožnilo soudu přihlédnout k nejrůznějším momentům, za nichž k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, a které i případně takovýto neoprávněný zásah ovlivnily, resp. event. i podmínily. Obecně je tyto okolnosti možno zjišťovat a vážit především na straně samotného škůdce, ale současně je nezbytné se s nimi vypořádat i na straně poškozené fyzické osoby. Je pak nepochybným, že sporné řízení soudní není podřízeno zásadě vyhledávací (vyšetřovací), takže podstatnou roli zde hrají tvrzení účastníků. Ta však (jak ostatně připomněl i soud prvního stupně) v tomto smyslu byla značně kusá. Tato okolnost však nebyla zcela zřejmě odvolacím soudem plně doceněna.

Je proto patrné, že dovoláním napadené rozhodnutí ve věci samé Vrchního soudu v Praze nelze z uvedených důvodů pokládat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.). Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí zrušil včetně výroku o nákladech řízení a vrátil věc uvedenému soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o.s.ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)